

Instruktion för fältarbete med Hänsynsuppföljning Kulturmiljö (HK)

Bild: Kulturlämning - barktäkt, Jokkmokk Foto: Therese Sigmundsdotter

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		2(52)

Innehållsförteckning

Inledning	4
Omfattning och tidpunkt	4
Arbetsprocess	6
Förarbete	6
Fältarbete	6
Analys av orsaker	6
Registrering	6
Förarbete- Lottning	6
Förarbete- inventering	7
Fältarbete	8
Fältutrustning	8
Inventering av objektet	8
Vad räknas in i objektet?	9
Särskilda frågor kring bedömningar	10
Instruktioner för ifyllande av formuläret ”Hänsynsuppföljning Kulturmiljö Inventering efter skogliga åtgärder (HK)”	13
Identitet	13
Uppgifter om objektet	13
Bortfallsorsak	13
Övergripande bedömning om markberedning och plantering på hela objektet (avverkningen)	14
Anmälan	15
Ärendehistorik	15
Beslut övrig kulturhistorisk lämning	16
Beslut fornlämning	17
Extern övergripande kommentar för hela ärendet	17
Hänsynsregistrering villkorsområde	18
Hänsynsregistrering	18
Bortfall	20
FMIS (RAÄ/KMR-nummer)	20
SoH	21
Antikvarisk bedömning	21
Hänsynstyp	21
Lämningstyp	22
Biologiskt kulturarv	22
Kulturstubbe	22

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		3(52)

KMV-snitsel.....	23
Träd över 8 cm?	23
Körskada	24
MB (markberedning).....	24
Avverkningsrester	25
Vindfälle.....	25
Basväg.....	26
Avlägg.....	26
Annat skogligt.....	27
Plantering	27
Skador annat än skogligt.....	28
Kommentar hänsynsregistrering	28
Hänsynsregistrering enskilda lämningar.....	30
Hänsyn Nr	30
Bortfall	30
FMIS (RAÄ/KMR-nummer)	31
SoH.....	32
Antikvarisk bedömning.....	32
Hänsynstyp.....	33
Areal (hektar)	33
Lämningstyp.....	33
Synlig	33
Biologiskt kulturarv	34
Kulturstubbe.....	34
KMV-snitsel.....	35
Träd 8 cm?	36
Körskada	36
MB (markberedning).....	37
Hänsynsredovisning markberedning.....	38
Avverkningsrester	39
Vindfälle.....	40
Basväg.....	40
Avlägg.....	40
Annat skogligt.....	41
Plantering	41
Annan än skoglig	43

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		4(52)

Kommentar hänsynsregistrering	44
Övrigt.....	44
Blankett för Hänsynsuppföljning kulturmiljö.....	45
Betygskriterier/Lathund skade- och hänsynsbedömning	47
Strategi, indelning och bedömning skadenivå - Röjningsröseområden och andra yttäckande lämningar (t.ex. där beskrivning saknas).....	49
Indelning	49
Andelen skadade för att ge betyg.....	49
Kodlista/Lämningstypslista	51
Versionshantering	52

Inledning

Följande instruktion beskriver inventeringsförfarandet vid Hänsynsuppföljning Kulturmiljö (HK). HK är en del av Skogsstyrelsens inventeringssystem för uppföljning av skogspolitikens två likställda mål i samband med föryngringsavverkning, produktion och miljö.

I HK bedöms fornlämningar som omfattas av Kulturmiljölagen (1988:950) (KML) och de intressen för kulturmiljövården som berörs av Skogsvårdslagen (1979:429) (SVL). I HK bedöms den hänsyn som skett vid slutavverkning och föryngring.

Resultaten från inventeringarna ska kunna redovisas på ägarkategori, regionnivå, landsdelsnivå och rike.

HK har utvecklats för att kunna följa upp delmål 3 i Levande skogar och för att kunna följa upp kulturmiljövårdshänsynen efter slutavverkningen inklusive föryngringsåtgärderna.

HK ger underlag till tillsynsprocessen, rådgivningsprocessen och statistikprocessen, underlag till fördjupad utvärdering och miljömålsuppföljningen.

HK används till exempel för återkoppling till skogsbruket, både genom årliga rapporter och återkoppling av enskilda objekt till berört skogsbruksföretag.

Hänsynsuppföljning Kulturmiljö presenteras från och med 2020 som officiell statistik.

Omfattning och tidpunkt

Hänsynsuppföljning Kulturmiljö (HK) är en årlig inventering. Inventeringen berör cirka 430 objekt per år. Varje objekt motsvaras av en avverkningsanmälan

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		5(52)

som berör kända och registrerade forn- och övriga kulturhistoriska lämningar¹. Eftersom varje objekt motsvarar en avverkningsanmälan kan det innebära att objektet berör flera avverkningsytor och således även ett flertal registrerade forn- och övriga kulturhistoriska lämningar.

Fältarbetet i HK bör utföras på barmark och helst innan växtsäsongen. Lämplig inventeringstidpunkt varierar således över landet.

Resultatet av HK sammanställs samt bearbetas av Skogsstyrelsen och kommer att presenteras under hösten samma år som inventeringen genomförs.

¹ Enligt kulturmiljövårdens begreppsapparat delas kulturlämningar in i fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar. Fornlämningar har skydd enligt KML medan övriga kulturhistoriska lämningar inte har det, dessa skall visas hänsyn enligt 30 § SVL

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		6(52)

Arbetsprocess

Förarbete

- Lottning
- Skapa identitet för objektet Uppgifter om objektet
- Eftersökning av Länsstyrelsebeslut, meddelande eller yttrande.
- Eftersökning av Skogsstyrelse beslut, vägledning, föreläggande m.m.

Fältarbete

- Fältutrustning
- Inventering av objektet
- Bedömning av tillståndet för berörda lämningar
- Bortfall

Analys av orsaker

- Information
- Anmälan
- Ärendehistorik
- Fältobservationer
- Annat

Registrering

- Sker löpande i Survey1,2,3

Förarbete- Lottning

500 objekt (motsvarande en avverkningsanmälan) har valts ut genom lottning. Urvalet sker mot tre år gamla registrerade faktiska avverkningar i NAVET (Skogsstyrelsens IT-stöd för ärendehantering) som matchar träffar mot KMR (Kulturmiljöregistret) och Skog & Historia-registret. Det finns även objekt som berör både forn- och övriga kulturhistoriska lämningar.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	7(52)

Förarbete- inventering

Inför inventeringen ska relevant bakgrundsinformation för de aktuella områdena inhämtats och vid behov skrivs ut eller sparas ned digitalt. Detta inkluderar en genomgång av kända forn- och övriga kulturhistoriska lämningar som finns registrerade i KMR eller i Skog och Historia databasen.

I förarbetet ingår även att kontrollera om det finns annat bakgrundsmaterial som rör de övriga kulturhistoriska lämningarna/fornlämningarna på den aktuella avverkningen såsom anteckningar, beslut, meddelanden alternativt vägledningar, föreläggande eller andra kontakter med markägare från Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen och museum eller liknande.

Saknas information i Navet om beslut eller motsvarande angående fornlämningar skall berörd Länsstyrelse kontaktas. Formulär att använda ligger på Skogsstyrelsens intranät under inventering HK, stödjande dokument/Ärendeförfrågan LST 2022.

I förarbetet ingår inte att kontrollera exempelvis historiska kartor och liknande material.

I och med begränsningar i lottningsfunktionen kommer objekt att lottas ut som inte ska inventeras. Dessa måste plockas bort manuellt. Några exempel är;

- Torplämningar som är registrerade som lägenhetsbebyggelse på grund av att det finns ett namn på kartan men ingen fysisk lämning på platsen (ej beskriven lämning). Detta framgår av KMR.
- Lämningstyper som saknar fysiska spår ingår i allmänhet inte såvida inte Länsstyrelsen fattat beslut eller liknande rörande dem.
- Uppgift om
- I vissa fall lämningar med lämningstyp "Övrigt"
- Fornlämningsliknande bildning
- Fyndplats, om inte Länsstyrelsen fattat ett beslut så att ett villkorsområde berör utlottningen.

Förutom de ovan nämnda kan i vissa fall natur/bildning, plats med tradition behöva plockas bort- detta kan inte ske generellt eftersom det till exempel kan röra sig om "Tandvärksträd" med mera. Fornlämningsliknande lämning inventeras då det är en faktisk lämning.

Kontrollera även när KMR objektet registrerades. Detta är särskilt viktigt i de områden som revideringsinventerats. Eventuella skador som finns redovisade i KMR kan vara en uppdatering av skador som uppstått i samband med avverkningstillfället. Även om lämningen registrerats in i KMR efter avverkningstillfället är det viktigt att kontrollera om avverkaren fått kännedom

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		8(52)

om den på annat sätt inom rimlig tid från och med det att anmälan lämnades in, till exempel om den vid tidpunkten för anmälan låg i Skog och historia registret.

Fältarbete

Fältutrustning

- Jordsond
- Fältdator och/eller telefon, innehållande kartapplikation Field Maps och fältstöd Survey 123.
- Adekvat GPS
- Kompass
- Papper – Penna
- Karta, avverkningsanmälan med eventuella tillhörande beslut och beskrivningar i digital- eller pappersformat
- Instruktion i digital eller pappersformat

All övrig utrustning som har med säkerhet att göra såsom nödsändare, säkra bilar, TBE-vaccinering med mera är distriktschefs ansvar att ha införskaffat och informerat/utbildat personalen om, precis som vid allt annat fältarbete.

Inventering av objektet

Inventeraren besöker de avverkningsytor som omfattas av ärendet inklusive basvägen som går från hygget till avlägg vid väg². Börja med en bedömning om markberedning och plantering av objektet (avverkningen) är utförd. Sedan inventeras berörda kända och registrerade lämningar. Alla lämningar registreras med utgångspunkt från Riksantikvarieämbetets lämningstyplista³. Observera att tidigare okända lämningar som påträffas i samband med inventeringen inte ska bedömas, men kan dock omnämnas i övergripande kommentar för ärendet.

² Om det går att avgöra var basvägen gått

³ <https://www.raa.se/app/uploads/2021/02/Lämningstypslistan-5.0.pdf>

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	9(52)

Vad räknas in i objektet?

I de flesta fall är det inte något problem att bestämma vilka lämningar och eventuella villkorsområden som skall räknas till objektet (hygget).

- Faktiskt avverkat. Det som faktiskt blev avverkat och berördes av skogsbruksåtgärden- antingen mer eller mindre än anmälningens polygon och/eller:
- Basväg och eventuella avlägg. Kan ses i fält eller är ibland möjliga att se redan vid kontrollen på skrivbordet (exempel via terrängskugga/ortofoto).

Bedömningen utgår alltid från hela lämningen om denna ingår i objektet enligt punkterna ovan. Vanligen bedöms att en lämning som helt omsluts av avverkningen ska vara med i HK även om träd lämnats på eller invid lämningen.

När det gäller villkorsområden för fornlämningar måste vi begära ut beslutet eller yttrandet från Länsstyrelsen för att kunna avgöra storlek eller omfattning. Om det inte finns något utpekade villkorsområde som utförare/markägare rimligen bör känna till kan inte detta bedömas under Hänsynsregistrering villkorsområde.

Det finns dock några situationer där bedömningen är svårare.

- Lämningar som delvis ligger på hygget.
- Lämningar som angränsar till objektet som kan tänkas ha villkorsområde
- Impediment
- Punktregistrerad yttäckande lämning

Om en lämning endast delvis ligger på hygget eller angränsar till hygget och kan tänkas ha ett villkorsområde som går in på hygget ska delen som ligger på den slutavverkade ytan ingå i bedömningen.

Om lämning som har villkorsområde ligger delvis eller helt utanför den slutavverkade ytan skall den delen av lämningen och eventuellt beslutat villkorsområde som ligger på ytan ingå i objektet.

När det rör sig om ett impediment ska hela lämningen ingå i HK om den omsluts av den anmälda eller faktiskt avverkade ytan, till exempel ett bergsimpediment med ett gravröse.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		10(52)

Om lämningen utgörs av en punktregistrering⁴ men trots det är yttäckande med en eller flera olika lämningstyper, till exempel en lägenhetsbebyggelse med beskrivning, ska varje ingående lämning samt själva lägenhetsbebyggelsen (om en yta finns beskriven i text) registreras var för sig under Hänsynsregistrering enskilda lämningar. Finns det ingen angiven yta i beskrivningen ska inte heller någon yta bedömas.

Man kan inte heller bedöma den yta som finns mellan två och flera lämningar som uppenbart hör ihop om den inte finns med i beskrivningen. Har skada uppstått på denna yta tas det upp i övergripande kommentar. Något betyg kan inte ges om inte ytan finns registrerad i KMR eller Skog och Historia- registret.

En sammansatt lämningstyp som är mycket liten. Exempelvis ett område med skogsbrukslämningar, punktregistrerat, där endast en kolbotten och en kolarkoja är beskrivna utan yta emellan. I fält ligger lämningarna så nära varandra att det inte går att köra mellan dem. Ligger lämningarna precis i kant med varandra registreras hänsyn för kolbotten och kolarkoja. Finns en liten yta däremellan registreras även hänsyn till området kallat skogsbrukslämningar.

Särskilda frågor kring bedömningar

På stora yttäckande lämningar som omfattar mer än 10 punktobjekt eller en yta större än 1 hektar men där inventeringsunderlaget är bristfälligt (till exempel ett röjningsröseområde utan beskrivning) delas lämningen in i tre lika stora delar där varje tredjedel och området bedöms var för sig⁵.

När det gäller linjeobjekt bedöms bara den del som ligger inom hygget. Har påverkan eller skada uppstått på den delen registreras denna som påverkan/skada på hela objektet. Det är dock bra om storleken på påverkan eller skadan anges i fritext i kommentarsfältet som hör till den enskilda hänsynsregistreringen.

Då det gäller stora yttäckande lämningar med flera olika lämningstyper ges ett betyg per ingående lämningstyp om antalet överstiger 10.

Undantag från denna regel är mycket sällan förekommande lämningstyper såsom fångstgropssystem eller gravfält med mer än 10 ingående lämningar av en och samma ingående lämningstyp. I de fallen bedöms fångstgropssystemet/gravfältet och de ingående lämningarna som enskilda hänsynsnummer. Om inte alla ingående lämningar går att återfinna redovisas dessa som enskilda hänsynsnummer och som bortfall (antingen nummer 3 eller 5).

⁴ Av karttekniska skäl inprickas små områden enligt instruktionerna från Riksantikvarieämbetet som punkter och inte polygoner vilket innebär att de ändå kan ha en yta enligt beskrivningen

⁵ Se Strategi för röjningsröseområden, sid 46.

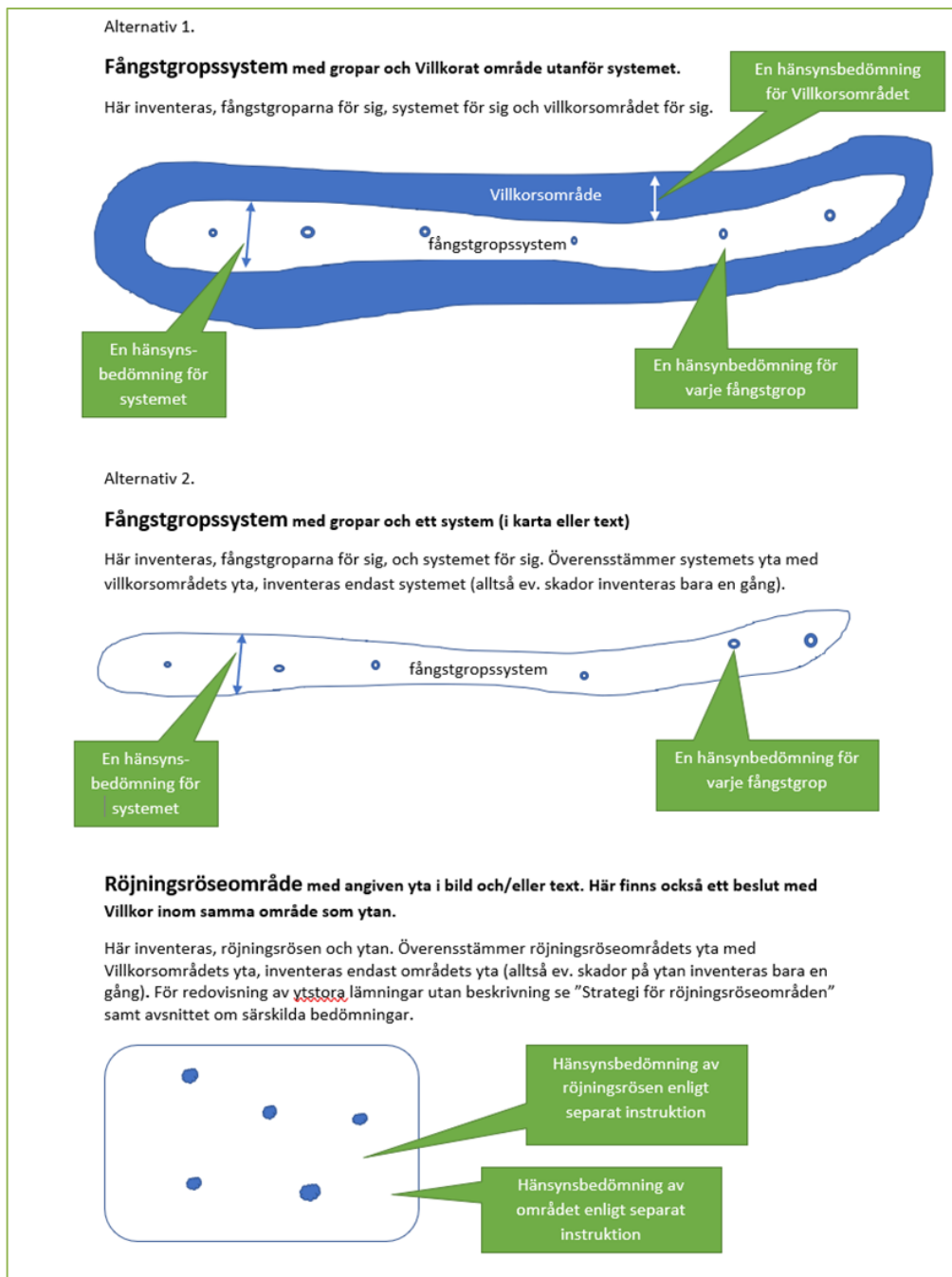
Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		11(52)

Exempel: Ett gravfält innehåller 21 stensättningar och 9 gravhögar av dessa återfinns 15 stensättningar och alla nio gravhögarna. Området är markberett. Redovisningen blir då i detta fall:

- 15 enskilda nummer med stensättningar och deras enskilda betyg,
- 9 enskilda nummer med gravhögar och deras enskilda betyg,
- under benämningen ”gravfält” ges betyg för området mellan de olika lämningarna.
- Dessutom tillkommer 6 enskilda nummer med stensättningar som får bortfall, i detta fall kod 5, ”på grund av markbehandling” eftersom bedömning gjorts att det är så kraftigt markberett så de inte anses klarat sig. Om det istället varit relativt orört i området mellan gravarna så hade kod 3 ej återfunnen kunnat användas.

Exempel på hur vi hanterar objekt som normalt har ett villkorsområde men där det villkorade området sammanfaller med själva lämningen visas i figuren på nästa sida.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		12(52)
----------------	-------------	------------	--	--------

Figur 1. Exempel på hur vi hanterar objekt som normalt har ett villkorsområde men där det villkorade området sammanfaller med själva lämningen.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		13(52)

Instruktioner för ifyllande av formuläret ”Hänsynsuppföljning Kulturmiljö Inventering efter skogliga åtgärder (HK)”

Identitet

Samtliga uppgifter under identitet fås normalt automatiskt i formuläret:

- Distrikt
- Hänsynsuppföljning kulturmiljöärende
- Län
- Kommun
- Fastighet
- Relaterat avverkningsärende

Uppgifter om objektet

Följande uppgifter om objektet fås normalt automatiskt:

- Anmäld areal ha
- Inventeringsdatum⁶
- Handläggare/Inventerare⁷
- Lämning inom utlottat objekt
- Samt ärendets position/ärendets koordinat

Bortfallsorsak

Bortfallsorsak ska alltid anges. För objekt som inventeras anges bortfallskod = 0. Under övergripande kommentarer anges bortfall som leder till att hela objektet faller bort. För objekt som inte kan inventeras anges bortfallsorsak. Fritext, om till exempel hur många ej återfunna lämningar det rörde sig om eller anledning till att objektet ej kunde besökas, kan vid behov skrivas under intern kommentar.

Om objektet innehåller flera forn-och/eller övriga kulturhistoriska lämningar samt villkorsområden och en eller flera lämningar och villkorsområden är felaktiga eller inte återfinns redovisas dessa under bortfall i Hänsynsregistrering enskilda lämningar/villkors område.

⁶Datum som objektet inventerades, går att ändra vid behov

⁷ Här markeras namnet på den som inventerade objektet, går att ändra namn vid behov (i granskningsmodulen/webbstödet).

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		14(52)

Tabell 1. Koder över bortfallsorsaker.

Kod	Beskrivning
0	Ej bortfall
1	Övergick till annan markanvändning
2	Felaktigt registrerad lämning
3	Lämning återfinns ej
4	Annat
5	Ej återfunnen pga markbehandling

Några exempel på hur bortfallskoderna kan användas:

Ej bortfall- På objektet återfanns minst en lämning i fält, eller berördes av minst ett villkorsområde.

Annan markanvändning- till exempel om marken används till betesmark, industriområde eller liknande.

Felaktigt registrerad lämning- när det inte är en forn eller övrig kulturhistorisk lämning på objektet. Detta alternativ används troligen mest på icke kvalitetsssäkrade skog och historia nummer. Observera om lämningen är felinprickad och ej är belägen på objektet används bortfallskod ”Annat”.

Lämning ej återfunnen-Ingen lämning gick att hitta igen i fält på grund av t.ex. tät vegetation eller liknande.

Annat- väljs om inget annat alternativ passar, och ingen lämning kan registreras på objektet till exempel på grund av felaktig inprickning. Lämning ej känd vid tidpunkt för avverkningsanmälan. Ange i fritext i Övergripande kommentar för hela ärendet.

Ej återfunnen på grund av markbehandling- Ingen lämning går att hitta igen i fält på grund av markbehandling, t.ex. kraftig markberedning.

Övergripande bedömning om markberedning och plantering på hela objektet (avverkningen).

Om området med kulturlämningar inte är markberett och/eller planterad kan det vara nödvändigt att besöka andra delar av avverkningen för att förvissa sig om att ingen markberedning/plantering förekommit inom avverkningen.

Tabell 2. Koder för markberedning.

Kod	Markberedning utförd på avverkningsytan
Ja	Någonstans inom avverkningsytan/ytorna har markberedning utförts.
Nej	Ingen markberedning utförd inom avverkningsytan/ytorna.

Tabell 3. Koder för plantering.

Kod	Plantering utförd på avverkningsytan
-----	--------------------------------------

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	15(52)

Ja	Någonstans inom avverkningsytan/ytorna har plantering utförts.
Nej	Ingen plantering utförd inom avverkningsytan/ytorna.

Anmälan

Notera om kulturmiljöhänsyn är redovisad på anmälan alternativt är adekvat redovisad på anmälan.

Tabell 4. Alternativ i fältstöd.

Alternativ i fältstöd
Hänsynen redovisad på anmälan
Hänsynen adekvat redovisad på anmälan
Ingen kulturmiljöhänsyn finns redovisad

Skillnaden mellan **redovisad** och **adekvat redovisad** kan vara om redovisningen enbart är en bock i rutan för kulturmiljö, hänsynsmarkeringar i karta eller om den är beskriven i fritext. Skillnaden kan också vara om någon eller all kulturmiljö på objektet finns redovisad. I de fall skogsägaren och/eller dess ombud har redovisat planerad hänsyn med text och markering i kartan ska denna räknas som adekvat hänsyn. En adekvat anmälan bör vara fritext om hänsynens utformning, antingen i kartan eller i fritextrutan plus markering i kartan.

Ingen kulturmiljöhänsyn finns redovisad innebär att det inte finns någon kulturmiljöhänsyn redovisad överhuvudtaget i anmälan.

Möjlighet till fritextanteckning finns i Övergripande kommentar för hela ärendet.

Ärendehistorik

Notera om någon av följande aktiviteter återfinns på objektets ärendehistorik. Observera att kontakt, rådgivning och fältbesök ska gälla forn- och/eller övriga kulturhistoriska lämningar. Möjlighet till fritextanteckning finns i Övergripande kommentar för hela ärendet. I fältstödet är det möjligt att välja flera alternativ, förutom då du valt ingen kontakt, den går ej att kombinera med de andra.

Tabell 5 Alternativ i fältstöd.

Alternativ i fältstöd
Kontakt med markägare/ombud har skett
Vägledning/råd utan fältbesök skickad
Fältbesök
Ingen kontakt/råd/vägledning fältbesök finns noterad

Kontakt/Information: Skogsstyrelsen/länsstyrelsen/museum har haft kontakt med markägare/ombud om fornlämningar/övriga kulturhistoriska lämningar. Som kontakt räknas till exempel telefonkontakt, möte med markägaren/ombudet

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		16(52)

(ej i fält), beslut, meddelande form, utskick av lokala informationsbrev med mera. Fylls i princip alltid i.

Vägledning/Råd utan fältbesök har skickats om fornlämningar/övriga kulturhistoriska lämningar.

Fältbesök: Skogsstyrelsen/länsstyrelsen/museum har utfört fältbesök innan avverkning angående fornlämningar/övriga kulturhistoriska lämningar.

Ingen kontakt/råd/vägledning/fältbesök finns noterad.

Beslut övrig kulturhistorisk lämning

Finns diariefört beslut/föreläggande från Skogsstyrelsen om skogliga åtgärder på eller invid övriga kulturhistoriska lämningar?

Tabell 6. Koder för beslut/föreläggande från Skogsstyrelsen.

Kod	Beskrivning
Ja	Det finns ett diariefört beslut/förbud/föreläggande
Nej	Det finns inte ett diariefört beslut/förbud/föreläggande
Råd/anvisning	Råd/anvisning i LST beslut
Ingen	Ingen övrig kulturhistorisk lämning finns på objektet

Ja = det finns ett beslut – förbud/förelägganden på objektet rörande övrig kulturhistorisk lämning.

Nej = inget beslut – förbud/föreläggande finns från Skogsstyrelsen.

Nej = Yttrande/meddelande/beslut från Länsstyrelsen med endast konstaterande att lämningen är en övrig kulturhistorisk lämning eller med hänvisning till § 30 och att SVL gäller, välj också Nej.

Råd/anvisning = Övrig kulturhistorisk lämning omnämnd i LST beslut med råd och anvisningar om hänsyn.

Ingen = Ingen övrig kulturhistorisk lämning finns på objektet. Om inget av ovanstående alternativ valts, måste detta alternativ väljas.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	17(52)

Beslut fornlämning

Finns diariefört beslut/meddelande/yttrande från Länsstyrelsen om skogliga åtgärder på eller invid fornlämningen.

Tabell 7. Koder för beslut fornlämning.

Kod	Beskrivning
Ja	Det finns ett diariefört beslut/meddelande/yttrande
Nej	Det finns inte ett diariefört beslut/meddelande/yttrande
Vet ej	Oklarheter kring om ett beslut fattats eller ej
Ingen	Ingen fornlämning finns på objektet

Ja = Det finns ett diariefört beslut/meddelande/yttrande angående fornlämningar på objektet.

Nej = Länsstyrelsen har inte fattat något beslut, eller Skogsstyrelsen har inte skickat något missiv till Länsstyrelsen så beslut har inte kunnat fattas. Kommentrar i Övergripande kommentar för hela ärendet.

Vet ej = När det gäller fornlämningar och ingen information har gått att få fram om varför beslut/meddelande/yttrande saknas. Motivera/förklara i fritext i Intern kommentar för hela ärendet. Exempelvis vi ser att missiv gått ut men ändå inget beslut. Skogsstyrelsen slutade skicka missiv till länsstyrelsen den 1 september 2019.

Ingen = Ingen fornlämning finns på objektet. Om inget av ovanstående alternativ valts, måste detta alternativ väljas.

Extern övergripande kommentar för hela ärendet

Här finns möjlighet till kommentarer, bland annat om anmälan, ärendehistorik och länsstyrelsebeslut. Om möjligt håll kommentarer kort. Tänk på att den ska förstås av markägare och skogsbruk.

Intern kommentar för hela ärendet

Här finns möjlighet för kommentarer som berör den interna ärendegången med mera.

Om grov skada konstaterats i fält skall *om möjligt* en bedömning om tidpunkt uppskattas eller om belägg finnes anges i intern kommentar.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		18(52)

Hänsynsregistrering villkorsområde

Här redovisas den hänsyn som tagits till det villkorsområde⁸ som berör fornlämningen, det vill säga inte till den enskilda lämningen, denna hänsyn redovisas under hänsynsregistrering enskilda lämningar. Villkorsområdet kan vara antingen utmärkt på en karta och/eller beskriven i text från Länsstyrelsen (inte Skogsstyrelsen).

Villkorsområdet får samma RAÄ nummer och lämningstyp som fornlämningen. Om ett villkorsområde innehåller flera objekt används huvudnumret. Om inte något villkorsområde har berörts utförs registrering enbart under hänsynsregistrering enskilda lämningar.

Om Villkorsområde i beslut eller motsvarande motsvarar den yta som är lämningen⁹, vanligt vid röjningsröseområden, lägenhetsbebyggelse med mera inventeras inget villkorsområde. Området inventeras endast en gång under enskilda lämningar. Antalet utförda beslut anses ändå kunna fångas upp genom att vi noterat att beslut finns i historiken och att det gäller en fornlämning. Notera i intern kommentar.

Villkorsområdet utgår alltid från lämningens faktiska position i fält om ett meterantal finns angivet i beslutet. Finns inget meterantal angivet i beslutet är det kartans markerade yta som gäller vid exempelvis boplatser. Om det är helt uppenbart att fornlämningen ligger förskjuten i kartan, som ofta är fallet med exempelvis fångstgropssystem, anpassas villkorsområdet efter fornlämningens faktiska utbredning.

Hänsynsregistrering.

Samtliga villkorsområden för forn- och övriga kulturhistoriska lämningar numreras och detta sker automatiskt i löpande nummerföljd i den ordning de registreras. Är det i beslutet endast markerat ett villkorsområde som berör flera lämningar blir antalet villkorsområden 1, är det flera områden blir det flera.

⁸ Villkorsområdet motsvaras av den yta som Länsstyrelsen fattat beslut om för skydd av fornlämningen eller i undantagsfall för kulturlämningen. I denna yta gäller särskilda villkor vid markarbete för till exempel skogsbruket.

⁹ Se exempel sidan 11

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	19(52)
----------------	-------------	------------	--------

Figur 2. Exemplet på bilden ovan visar 3 villkorsområden, trots att det är 7 lämningar.

Namnge objekten enligt följande exempel:

- 1 = Villkorsområdet till en ensam fångstgrop
- 2 = Villkorsområdet till en ensam fångstgrop
- 3 = Villkorsområdet till en boplatsvall, en boplats och 3 kokgropar

- 1:1 = fångstgrop tillhörande Villkorsområde 1
- 2:1 = fångstgrop tillhörande Villkorsområde 2
- 3:1 = Boplatsvall tillhörande Villkorsområde 3
- 3:2 = Boplats tillhörande Villkorsområde 3
- 3:4 = Kokgrop tillhörande Villkorsområde 3
- 3:5 = Kokgrop tillhörande Villkorsområde 3
- 3:6 = Kokgrop tillhörande Villkorsområde 3

Finns det inga villkorsområden, numrerar vi löpande 1, 2, 3 osv

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		20(52)

Bortfall

Här redovisas eventuella bortfall av villkorsområden enligt kodlista nedan.

Tabell 8. Koder för bortfall villkorsområden.

Kod	Beskrivning
0	Ej bortfall
1	Övergått till annan markanvändning
2	Felaktigt registrerad lämning
3	Lämning återfinns ej
4	Annat
5	Ej återfunnen pga. Markbehandling

Några exempel på hur bortfallskoderna ovan kan användas:

Ej bortfall - villkorsområdet ingår helt eller delvis i objektet.

Annan markanvändning- till exempel om marken används till betesmark, industriområde eller liknande.

Felaktigt registrerad lämning- när det inte är en forn eller övrig kulturhistorisk lämning och således ej heller finns något villkorsområde att ta hänsyn till.

Lämning ej återfunnen - lämningen gick ej att hitta igen i fält på grund av till exempel tät vegetation eller liknande. Detta alternativt används sannolikt inte då det gäller villkorsområden, de går alltid att återfinna.

Annat - inget annat alternativ passar, ange i fritext under kommentarsfält till villkorsområdets hänsynsregistrering.

Ej återfunnen på grund av markbehandling- lämningen går inte att hitta igen i fält på grund av markbehandling, till exempel kraftig markberedning. Detta alternativ används sannolikt inte då det gäller villkorsområden, de går alltid att återfinna.

FMIS (RAÄ/KMR-nummer)

Här redovisas RAÄ-numret för villkorsområdet till den berörda lämningen till exempel Ulltuna 13:1 eller L2019:1175¹⁰.

¹⁰FMIS avvecklades 2018, år 2019 ersattes det med Kulturmiljöregistret (KMR) i samband med detta förändrades hur lämningarna nummersattes, från socken + löpnummer till L+årtal+löpnummer (L2019:1175).

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	21(52)

SoH

Här redovisas Skog & Historia-nummer för villkorsområdet till den berörda lämningen till exemple. 1040202¹¹.

Antikvarisk bedömning

Här redovisas den antikvariska bedömningen som gällde då avverkningsanmälan lämnades in och/eller om det under ärendets gång blivit meddelat något annat från Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller museum.

Det kan i HK-inventerings-sammanhang enbart vara antingen fornlämning eller övrig kulturhistorisk lämning.

Möjlig fornlämning (tidigare = Bevakningsobjekt) registreras som övrig kulturhistorisk lämning.

Observera att det är den registrerade antikvariska bedömningen vid avverkningsanmälanstillfället alternativt den antikvariska bedömning som meddelats under ärendets gång som gäller även om man gör en egen omtolkning vid inventeringstillfället.

Hänsynstyp

Här anges om det rör sig om en arealhänsyn eller detaljhänsyn. Redovisas i hektar enligt utsträckning i beslut.

Tabell 9. Koder hänsynstyp.

Kod	Beskrivning
Areal	Hänsynsytor/hänsynsområde som överstiger 0,04 hektar (20 x 20 meter)
Detalj	Punktobjekt eller areal understigande eller lika med 0,04 hektar (20 x 20 meter)

Areal (hektar) - Här anges arealhänsynens omfattning Är den enskilda lämningen en arealhänsyn (mer än 0,04 hektar) dras denna areal bort från villkorsområdets areal om den berör samma område.

Observera att man anger den areal som är berörd av objektet. till exempel om man har ett 0,3 hektar stort villkorsområde som endast till två tredjedelar ligger på hygget är den areal som skall registreras 0,2 hektar.

¹¹ SoH nr som skall användas är det 7 siffriga som i Skogsstyrelsens Arc Map system heter OBJECTID, i Navet och Silvergranen OBJECTID (står även NyObjNr), samt i Mina Sidor och Skogens Pärlor ObjektID

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		22(52)

Lämningstyp

Här redovisas lämningstyp enligt *Riksantikvarieämbetets lämningstypslista* (se fotnot 3). Om ett villkorsområde är samma för flera lämningar väljs en av de förekommande lämningstyperna alternativt den som förekommer flest antal gånger.

De lämningstyper som förväntas förekomma har en kod¹² enligt ovanstående lämningstypslista (finns som bilaga i denna instruktion). Övriga företeelser eller kulturlämningar där man inte vet vilken lämningstyp det rör sig om registreras som övrig. Observera att det är den registrerade lämningstypen i FMIS/KMR eller Skog & Historia som gäller oavsett om man gör en egen bedömning. Undantaget om det är ett bortfall i form av en registrerad lämning som visar sig vara icke kulturhistorisk lämning alltså varken övrig kulturhistorisk lämning eller fornlämning.

Biologiskt kulturarv

Tabell 10. Koder biologiskt kulturarv.

Kod	Beskrivning
Ja	På objektet finns ett biologiskt kulturarv
Nej	På objektet finns inte ett biologiskt kulturarv

Här redovisas eventuellt biologiskt kulturarv. I kommentarsfältet villkorsområde kan arter anges, till exempel hamlade träd, vårdträd, syrener, bärbuskar m.m.

Kulturstubbe

Här anges om villkorsområdet har märkts ut med kulturstubbar. Med kulturstubbe avses en 1,3 meter hög stubbe (+ - 0,5 m), stubbar mellan 0,8 och upp till 1,8 meter räknas in som kulturstubbe. Är stubben högre anges detta i kommentarsfältet villkorsområde.

Tabell 11. Koder kulturstubbe.

Kod	Beskrivning
1	Området är utmärkt med 1 kulturstubbe
2	Kulturstubbar står runt omkring/på området
3	Kulturstubbar är adekvat placerade runt området
4	Området har annan tydlig markering
5	Nej, området är inte utmärkt med kulturstubbar eller annat

¹²Se Kodlista/lämningstypslista sidan 48.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	23(52)

Några exempel på hur koderna om kulturstubbe kan användas:

- 1 Området är utmärkt med 1 kulturstubbe (ental).
- 2 Om kulturstubbar står i området eller kring området är utplacerade på ett sådant sätt att man inte riktigt förstår hur området skall vara.
- 3 Om kulturstubbarna är rätt placerade, till exempel man ser tydligt områdets utsträckning och det följer anvisningarna för villkorsområdet, om det är uttalat att villkorsområdet är 15 meter är utmärkningen 15 meter.
- 4 Området har annan markering, till exempel plastkäppar. Observera att naturvärdesstubbar inte räknas som annan markering, men att korrekt placerade högstubbar¹³ kan räknas som annan markering. Förekomst av snitslar registreras under KMV-snitslar. Förtydliga i villkorsområdets kommentarfält vad området är markerat med.
- 5 Området är inte på något sätt markerat i fält.

KMV-snitsel

Tabell 12. Koder KMV-snitsel

Kod	Beskrivning
Ja	Området är utmärkt med KMV snitsel
Nej	Området är inte utmärkt med KMV snitsel

Här anges om villkorsområdet har märkts ut med KMV-snitsel, vilket antingen är det blå/gula fornlämningsbandet eller det gul/blå/röda kulturmiljöbandet alternativt andra snitslar som det står tydligt ”kulturmiljöhänsyn/fornlämnning” på. Observera inte i kombination med naturvård på samma snitsel.

Om det i dokument från Skogsstyrelsen eller Länsstyrelsen står att man har snitslat ska lämningen betraktas som bandad även om inga snitslar återfinns vid inventeringstillfället. Om det däremot står att man ska banda måste snitslar påträffas för att KMV snitsel ska registreras.

Träd över 8 cm?

Om det i beslutets villkor finns beskrivet en plantfri zon utanför konstruktionen, exempelvis till en ensam grav med villkorsområde gör vi en bedömning, ja eller nej, även på den plantfria zonen.

Observera att detta gäller vad som står under Villkor inte rekommendationer.

¹³ Naturvårdsstubbar är utställda av naturvårdsskäl, de högstubbar som godkänns här som annan markering, skall vara adekvat placerade, men för höga och mycket tydliga att de är markörer för området!

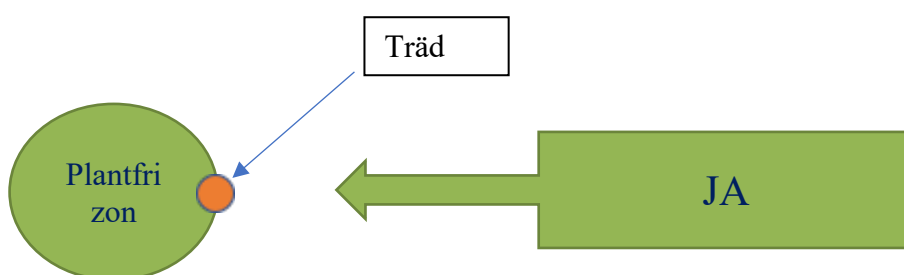
Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		24(52)

Tabell 13. Koder träd över 8 cm

Kod	Beskrivning
Ja	I den plantfria zonen står träd > eller = 8 cm
Nej	Inget träd > eller = 8 cm i den plantfria zonen

Här anges om ett eller flera träd > eller = 8 cm/diameter i brösthöjd (1,3 m) står i den plantfria zonen. Med står i menas, att hela eller del av stammen står i den plantfria zonen till lämningen.

Med träd menas levande träd.

Körskada

Tabell 14. Koder körskada

Kod	Beskrivning
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Hänsynen anges med kod 1–4 enligt betygskriterierna¹⁴. Om markberedning eller annan markbehandling är så grov att inga körspår kan iakttagas redovisas Körskada som kod 1 då eventuella skador eller hänsyn inte kan bedömas.

MB (markberedning)

Tabell 15. Koder MB (markberedning)

Kod	Beskrivning
0	Ej aktuell
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada

¹⁴ Betygskriterier se sidan 44 - 45

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	25(52)
----------------	-------------	------------	--------

4	Stor negativ påverkan/grov skada
---	----------------------------------

Hänsynen anges med kod 0–4 enligt betygskriterierna¹⁵. I de fall länsstyrelsen har beslutat att markberedning får äga rum inom villkorsområdet får detta inte betraktas som skada.

Med kod 0 ”ej aktuell” avses att det inte har markberetts överhuvudtaget på avverkningen vid fältbesöket alltså det faktiska förhållandet i fält.

Är delar av hygget markberett skall inte kod 0 användas utan kod 1–4 eftersom någon form av hänsyn utförts eller inte blivit utförd.

Avverkningsrester

Tabell 16. Koder avverkningsrester

Kod	Beskrivning
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada

Hänsynen anges med kod 1–3 enligt betygskriterierna¹⁶.

Avverkningsrester/nedrisning är något som är aktivt skapat, alltså kvistat av grenar eller sågat av toppar och dylikt som täcker lämningen eller finns i området.

I avverkningsrester kan även ris från förröjning ingå. Grotavlägg räknas inte som nedrisning utan som avlägg och kan därför betygsättas med kod 1 - 4 enligt betygskriterierna, registreras under avlägg.

Vindfålle

Tabell 17. Koder vindfålle.

Kod	Beskrivning
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Hänsynen anges med kod 1–4 enligt betygskriterierna¹⁷.

¹⁵ Betygskriterier se sidan 44 - 45

¹⁶ Betygskriterier se sidan 44 - 45

¹⁷ Betygskriterier se sidan 44 - 45

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		26(52)

Med vindfålle menas till exempel en rotvälta i villkorsområdet eller en vindfälld stam som fallit ned på lämningen med skada som följd. Dessa skall ha uppkommit på grund av den senaste avverkningen. De som tillkommit före kan redovisas under ”annan än skoglig”.

Basväg

Tabell 18. Koder basväg.

Kod	Beskrivning
0	Ej aktuell
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Hänsyn anges med betyg 1 – 4 då basväg kan bedömas.

Om ingen basväg bedömts sätts betyg 0 = ej aktuell.

Med basväg avses här väg från avverkningen och närmsta skogsbilväg. Det är alltså enbart villkorsområde som ligger på den sträckningen som får en bedömning.

Observera att lämningar som ligger i basvägen får en egen hänsynsregistrering (enskild) och på lämningar inom avverkningen sätts betyg 0 = ej aktuell.

Avlägg

Tabell 19. Koder avlägg.

Kod	Beskrivning
0	Ej aktuell
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Hänsynen anges med betyg 0–4.

Betyg 0 används då avlägg ej bedömts.

Om inte villkorsområdet berörs sätts betyg 1,

Om villkorsområdet det berörs används betygen 2–4.

Eventuella skador och dess omfattning redovisas under villkorsområdets kommentarsfält.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	27(52)
----------------	-------------	------------	--------

Förutom timmer och massavedsvältor, bedömer vi även grotavlägg under avlägg.

Annat skogligt

Tabell 20. Koder annat skogligt.

Kod	Beskrivning
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Här redovisas skador som uppkommit i samband med stubbskörd, dikningar och hyggesbränningar. Även fäll/slöp/tryckskador kan redovisas under denna punkt.

Eventuell hänsyn anges med kod 1–4 enligt betygskriterierna¹⁸.

Skador och vid behov motivering till betygssättning redovisas i kommentarsfältet villkorsområde.

Plantering

Tabell 21. Koder plantering.

Kod	Beskrivning
0	Ej aktuell
1	Plantering- Nej
2	Plantering- Ja
3	Plantering- Ja tillåten

Förekomsten av plantering anges med Nej, Ja eller Ja, tillåten.

Om Länsstyrelsen (inte Skogsstyrelsen) tillåtit plantering registreras det som plantering- Ja, tillåten.

Fritext om plantering kan skrivas i kommentarsfältet villkorsområde.

Om ingen plantering utförts överhuvudtaget på hygget sätts ej aktuell.

Om vi bedömer att lämningen är sådd (plantor står i ruggar, eller högar, kan vi misstänka att det är sått) svarar vi ja på plantering.

Om frön fallit från fröträd eller andra träd bedömer vi det inte som planterat.

¹⁸ Betygskriterier se sidan 44 - 45

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		28(52)

Figur 3. Exempel på rotsystem, planterad respektive självsådd planta.

Skador annat än skogligt

Tabell 22. Koder skador annan än skoglig.

Kod	Beskrivning
1	Ja
2	Nej

Hänsynen anges med Ja eller Nej.

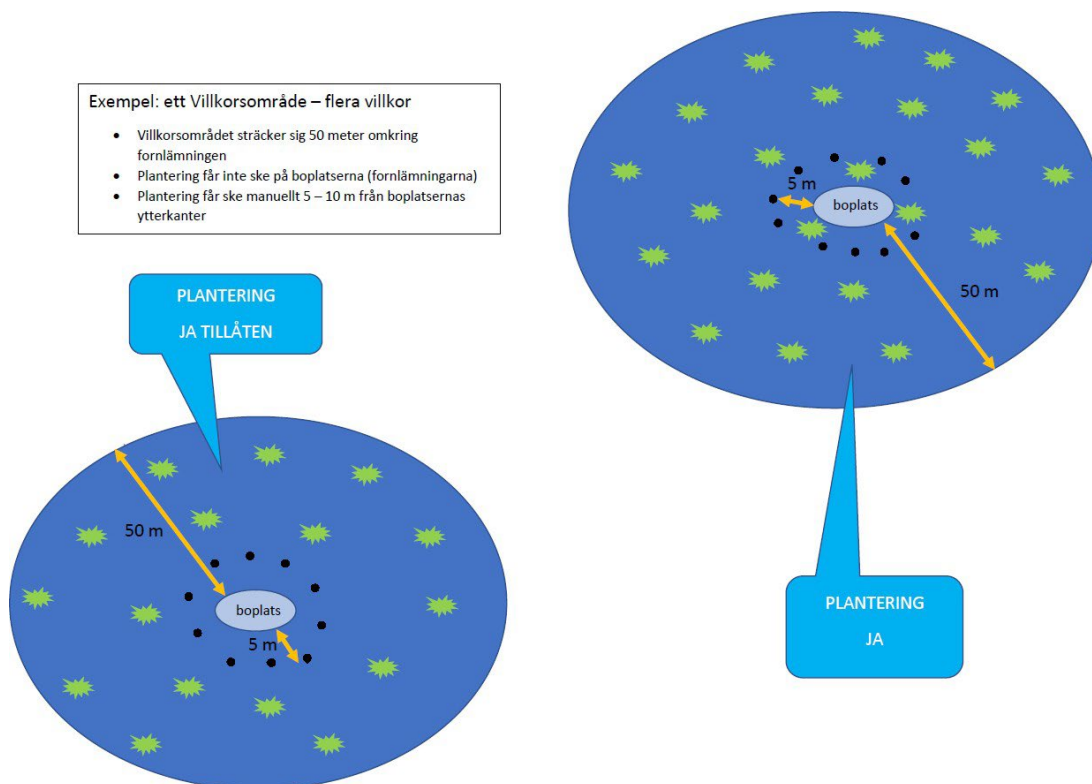
Här redovisas skador som inte är direkt kopplade till skogsbruk, men som uppkommit i samband med till exempel äldre (ej kulturhistoriska) vägsträckningar, anläggande av vindkraftverk och dragningar av kraftledningsgator eller täkter, vindfällena uppkomna innan avverkningen.

Eventuella skador redovisas i kommentarsfältet villkorsområde.

Kommentar hänsynsregistrering

Här kan skrivas relevanta, mer övergripande kommentarer rörande villkorsområdet (ej övergripande för hela HK-objektet).

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	29(52)
----------------	-------------	------------	--------

Figur 4. Exempel ett Villkorsområde-flera villkor

I figur 4 ser vi 2 villkor inom Villkorat område. Men vi ger bara ett svar.

Vänster bild: Här har man klarat de uppställda Villkoren, Plantering JA TILLÅTEN (man har planterat inom Villkorsområdet men inte inom de 5 meterna närmast boplatsen.)

Höger bild: Här har man inte klarat de uppställda Villkoren utan planterat ändå fram till boplatsen. Svaret blir JA det är planterat inom Villkorsområdet.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		30(52)

Hänsynsregistrering enskilda lämningar

Hänsyn Nr

Samtliga forn- och övriga kulturhistoriska lämningar numreras i löpande nummerföljd i den ordning de registreras. Om man vill förtydliga att en lämning tillhör ett visst Villkorsområde. Exempelvis 1:1 och 1:2 tillhör Villkorsområde 1.

Bortfall

Här redovisas eventuella bortfall av enskilda lämningar enligt kodlista nedan.

Tabell 23. Koder bortfall av enskilda lämningar.

Kod	Beskrivning
0	Ej bortfall
1	Övergått till annan markanvändning
2	Felaktigt registrerad lämning
3	Lämning återfinns ej
4	Annat
5	Ej återfunnen pga. Markbehandling

Några exempel på hur bortfallskoderna ovan kan användas:

Ej bortfall - lämningen återfanns i fält.

Annan markanvändning- till exempel om marken används till betesmark, industriområde eller liknande.

Felaktigt registrerad lämning- när det inte är en forn eller övrig kulturhistorisk lämning. Detta alternativ används troligtvis mest för icke kvalitetssäkrade skog och historia nummer. Observera om lämningen är felinprickad används bortfall ”Annat”.

Lämning ej återfunnen - lämningen gick ej att hitta igen i fält på grund av till exempel tät vegetation eller liknande.

Annat - inget annat alternativ passar till exempel om lämningen är mycket felinprickad, lämningen registrerad efter inkommen averkningsanmälan, ange i fritext i övergripande kommentar för ärendet.

Ej återfunnen på grund av markbehandling- lämningen inte går att hitta igen i fält på grund av markbehandling, till exempel kraftig markberedning.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		31(52)

FMIS (RAÄ/KMR-nummer)

Här redovisas RAÄ/KMR-numret för villkorsområdet till den berörda lämningen till exempel Ulltuna 13:1 eller L2019:1175.

Om man har en sammansatt lämningstyp eller ett nummer med flera lämningar i beskrivningen anges hänsynen till lämningens yta under ”huvudnumret” och därefter räknas hänsynen till de enskilda lämningarna upp under respektive lämningskategori.

Det är även lämpligt att försöka beskriva vilka lämningar som åsyftas med varje hänsynsregistrering så de går att finna igen i fält.

För redovisning av ytstora lämningar utan beskrivning se bilaga ”Strategi för röjningsröseområden” samt avsnittet särskilda bedömningar.

Exempel: Område med skogsbrukslämningar (L1960:01), bestående av en yta som är totalt 1 hektar, 3 kolbottnar och 1 husgrund redovisas som

Hänsyn nr 1, ej bortfall, KMR nr L1960:01, antikvarisk bedömning ÖK, arealhänsyn, Lämningstyp: område med skogsbrukslämningar, areal: 1 hektar och det som bedöms i detta hänsynsnummer är visad hänsyn till ytorna mellan kolbottnarna och husgrunden.

Hänsyn nr 2, ej bortfall, KMR nr L1960:01 hg, antikvarisk bedömning ÖK, detaljhänsyn, lämningstyp: husgrund historisk tid – här bedöms visad hänsyn till husgrunden.

Hänsyn nr 3, ej bortfall, KMR nr L1960:01 kb a, antikvarisk bedömning ÖK, detaljhänsyn, lämningstyp: kolningsanläggning- här bedöms visad hänsyn till den ena av de tre kolbottnarna.

Hänsyn nr 4, ej bortfall, KMR nr L1960:01 kb b, antikvarisk bedömning ÖK, detaljhänsyn, lämningstyp: kolningsanläggning- här bedöms visad hänsyn till den andra av de tre kolbottnarna.

Hänsyn nr 5, ej bortfall, KMR nr L1960:01 kb c, antikvarisk bedömning ÖK, detaljhänsyn, lämningstyp: kolningsanläggning- här bedöms visad hänsyn till den tredje av de tre kolbottnarna.

Om lämningen är en fornlämning tillkommer att registrera eventuellt villkorsområde under hänsynsregistrering villkorsområde (se ovan). Då kan det vara nödvändigt att dra bort lämningens yta från villkorsområdets yta.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		32(52)

SoH

Här redovisas Skog & Historia-nummer till den berörda lämningen till exempel. 1040202¹⁹.

Om man har en sammansatt lämningstyp eller ett nummer med flera lämningar i anges hänsynen till lämningens yta under ”huvudnumret” och därefter räknas hänsynen till de enskilda lämningarna upp under respektive lämningsskategorier (se exempel under FMIS nr).

För redovisning av ytstora lämningar utan beskrivning se ”Strategi för röjningsröseområden” samt avsnittet om särskilda bedömningar.

Antikvarisk bedömning

Här redovisas den antikvariska bedömningen som gällde då avverkningsanmälan lämnades in och/eller om det under ärendets gång blivit meddelat något annat från Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen eller Museum.

Det kan i HK-inventerings-sammanhang enbart vara antingen fornlämning eller övrig kulturhistorisk lämning.

Möjlig fornlämning (tidigare bevakningsobjekt) registreras som övrig kulturhistorisk lämning om Länsstyrelsen inte tagit beslut.

Observera att det är den registrerade antikvariska bedömningen vid avverkningsanmälanstillfället alternativt den antikvariska bedömning som meddelats under ärendets gång som gäller även om man gör en egen omtolkning vid inventeringstillfället. Förutom bortfallsorsaken ”felaktigt registrerad lämning” då det inte rör sig om en forn- eller övrig kulturhistorisk lämning.

Om det vid avverkningsanmälanstillfället framgår för de inblandade att lämningen är att betrakta som en fornlämning, trots att det är ett icke kvalitetssäkrat skog och historia- objekt så är det att betrakta som en fornlämning i HK-inventeringen.

¹⁹ SoH nr som skall användas är det 7 siffriga som i Skogsstyrelsens Arc Map system heter OBJECTID, i Navet och Silvergranen OBJECTID (står även NyObjNr), samt i Mina Sidor och Skogens Pärlor ObjektID.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	33(52)
----------------	-------------	------------	--------

Hänsynstyp

Här anges om det rör sig om en arealhänsyn eller detaljhänsyn. Redovisas i hektar.

Tabell 24. Koder hänsynstyper.

Kod	Beskrivning
Areal	Hänsynsytor/hänsynsområde som överstiger 0,04 ha (20x20 m)
Detalj	Punktobjekt eller areal understigande eller lika med 0,04 ha (20x20m)

Areal (hektar)

Här anges arealhänsynens omfattning.

Observera att man **anger den areal som är berörd av objektet**. till exempel om man har en 0,3 hektar stor bebyggelseämning med gårdstun som endast till två tredjedelar ligger på hygget är den areal som skall registreras 0,2 hektar.

Lämningstyp

Här redovisas lämningstyp enligt registreringen i FMIS/KMR och Skog och historia se Kodlista/lämningstyplista (finns som bilaga i denna instruktion).

De lämningstyper som förväntas förekomma har en kod. Övriga företeelser eller kulturlämningar där man inte vet vilken lämningstyp det rör sig om registreras som övrig. Observera att det är den registrerade lämningstypen i FMIS/KMR eller Skog & Historia som gäller oavsett om man gör en egen bedömning bortsett från bortfallsorsaken ej kulturhistorisk lämning.

Synlig

Tabell 25. Koder synlig.

Kod	Beskrivning
Ja	Lämningen är synlig ovan mark
Nej	Lämningen är inte synlig ovan mark

Ange om lämningen (lämningstypen) är synlig ovan mark. Vissa lämningstyper är inte det och registreras ”ej synlig ovan mark”.

Det rör sig om de lämningstyper som aviseras som (R) på fastighetskartan och har en osäker utbredning. Exempel på detta kan vara boplatser och skärvstensförekomster.

Om en lämning inte är synlig vid fältbesöket skall detta val fortfarande vara ja om lämningen tillhör en ”synlig” lämningstyp exv. en mkt diffus kolbotten eller stensättning.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		34(52)

Biologiskt kulturarv

Här redovisas eventuellt biologiskt kulturarv till exempel syrener, humle, akleja, vissa bärbuskar, vårdträd, fruktträd och hamlade träd. I hänsynsregistreringens kommentarsfält kan arter anges. Ange i kommentar hänsynsregistrering vilken typ av biologiskt kulturarv det är.

Tabell 26. Koder biologiskt kulturarv.

Kod	Beskrivning
Ja	På lämningen finns ett biologiskt kulturarv
Nej	På lämningen finns inte ett biologiskt kulturarv

Kulturstubbe

Här anges om lämningen har märkts ut med kulturstubbar. Med kulturstubbe avses en 1,3 meter hög stubbe (+ - 0,5 m), stubbar mellan 0,8 och upp till 1,8 meter räknas in som kulturstubbe. Är stubben högre så anges detta i hänsynsregistreringens kommentarsfält.

Tabell 27. Koder kulturstubbe.

Kod	Beskrivning
1	Lämningen är utmärkt med 1 kulturstubbe
2	Kulturstubbar står runt omkring/ på lämningen
3	Kulturstubbar är adekvat placerade runt lämningen
4	Lämningen har annan tydlig markering
5	Nej, lämningen är inte utmärkt med kulturstubbar eller annat

Exempel på hur koderna ovan kan användas:

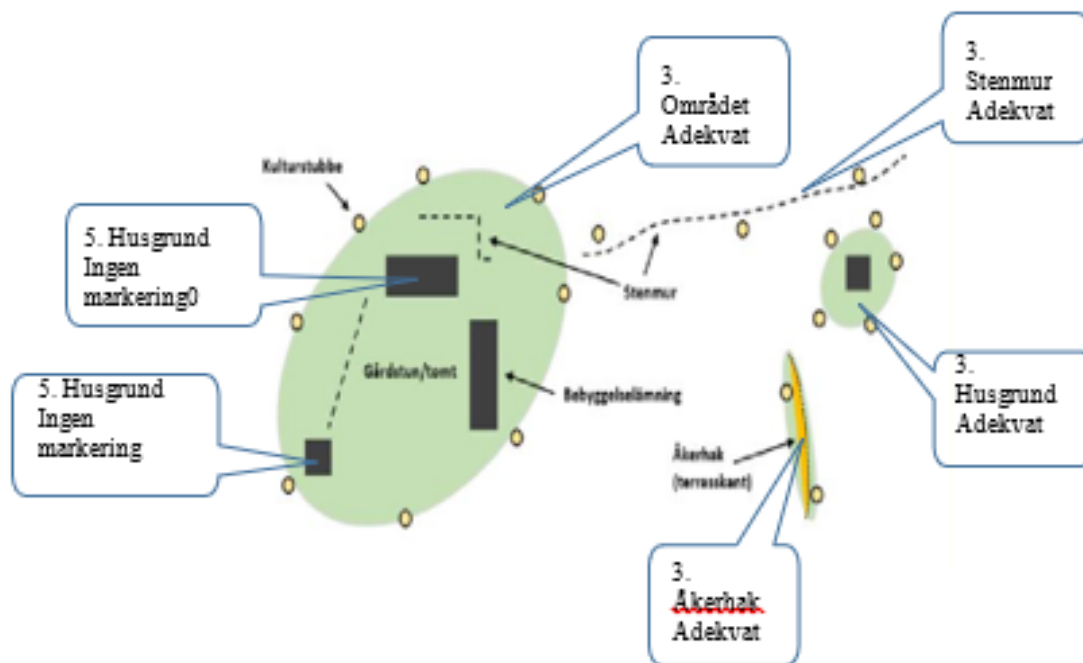
1. Om kulturstubben (ental) står på lämningen, till exempel i ett spismursröse.
2. Om kulturstubbar står runt lämningen eller på något sätt på den men det är svårt att utifrån kulturstubbarna förstå var lämningen och/eller dess utbredning är. Kulturstubbarna står på lämningen, till exempel på vallen till en fångstgrop eller kolningsgrop.
3. Om kulturstubbarna är placerade utanför kulturlämningen på ett sådant sätt så att man förstår och kan se var lämningen är. Alltså kulturstubbarna kan inte stå bättre.
4. Lämningen är markerad med annat t.ex. plastkäppar. Observera att naturvårdsstubbar inte räknas som annan markering, men att korrekt placerade högstubbar²⁰ kan räknas som annan markering. Förekomst av

²⁰ Naturvårdsstubbar är utställda av naturvårdsskäl, de högstubbar som godkänns här som annan markering, skall vara adekvat placerade, men för höga.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	35(52)
----------------	-------------	------------	--------

snitslar registreras under KMV-snitslar. Förtydliga i hänsynregistreringens kommentarsfält vad lämningen är markerat med.

5. Lämningen är inte markerad alls.

Figur 5. Bilden ovan visar några exempel på adekvat placerade kulturstubbar, observera att det till en fornlämning kan tillkomma ett villkorsområde samt att andra villkor kan gälla för lämningarna.

KMV-snitsel

Här anges om forn- eller övriga kulturhistoriska lämningen har märkts ut med KMV-snitsel, vilket antingen är det gul/blå fornlämningsbandet eller det gul/blå/röda kulturmiljöbandet alternativt andra snitslar som det står tydligt ”kulturmiljöhänsyn/fornlämning” på. Observera inte i kombination med naturvård på samma snitsel.

Om det i dokument från Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen eller museum står att man **har** snitslat ska lämningen betraktas som bandad även om inga snitslar återfinns vid inventeringstillfället.

Om det däremot står att man **ska** banda måste snitslar påträffas för att KMV snitsel ska registreras.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		36(52)

Tabell 28. Koder KMV-snitsel.

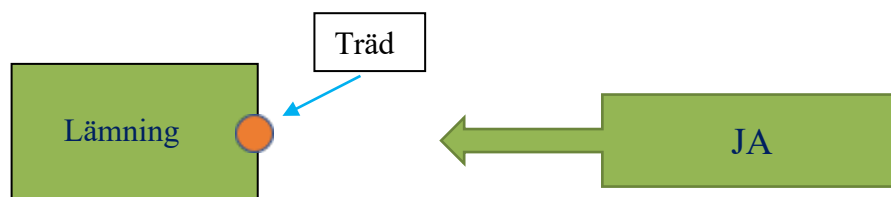
Kod	Beskrivning
Ja	Lämningen är utmärkt med KMV snitsel
Nej	Lämningen är inte utmärkt med KMV snitsel

Träd 8 cm?

Här anges om ett eller flera träd = eller > 8 cm/diameter i brösthöjd (1,3 m) står på lämningen. Med står på menas att **hela eller del av stammen** står på lämningen.

Tabell 29 – Koder Träd 8 cm?

Kod	Beskrivning
Ja	På lämningen står träd> eller = 8 cm
Nej	Inget träd> eller = 8 cm på lämningen

Med träd menas levande träd.

Bedömningen avser endast träd på synliga strukturer.

Exv. vid en lägenhetsbebyggelse; där bedömer vi träd på husgrunder, stenmurar, brunnar, terrasskanter, inte ytorna däremellan. På ytstora lämningar gör vi ingen bedömning, utan svarar nej.

Övriga kulturhistoriska lämningar med beslut

Vi svarar även *Ja*, om träd står kvar i den icke tillåtna zonen för plantering utanför lämningen (t.ex. ”*plantering ej tillåten inom 5 meter från lämningen*”).

Obs! Fornlämning med beslut om plantfri zon besvaras under villkorsområde (se instruktion).

Körskada

Tabell 30. Koder Hänsynen enligt betygskriterierna²¹.

Kod	Beskrivning
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan

²¹ Betygskriterier se sidan 44 - 45.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	37(52)
----------------	-------------	------------	--------

3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Om markberedning eller annan markbehandling är så grov att inga körspår kan iaktas redovisas Körskada som kod 1 då eventuella skador eller hänsyn inte kan bedömas.

MB (markberedning)

Tabell 31 . Koder markberedning.

Kod	Beskrivning
0	Ej aktuell
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Hänsynen anges med kod 0 - 4 enligt betygskriterierna²². I de fall länsstyrelsen har beslutat att markberedning får äga rum inom fornlämningen får detta inte betraktas som skada. Med kod 0 "ej aktuell" avses att det inte har markberetts **överhuvudtaget** på avverkningen vid fältbesöket alltså det faktiska förhållandet i fält. Har det utförts markberedning på delar av hygget skall betyg 1–4 användas.

²² Betygskriterier se sidan 44 – 45.

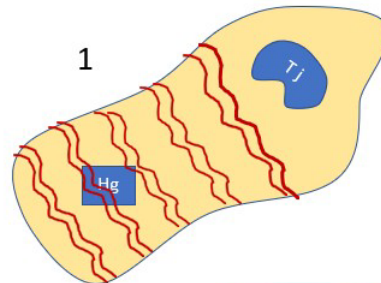
Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		38(52)

MARKBEREDNING

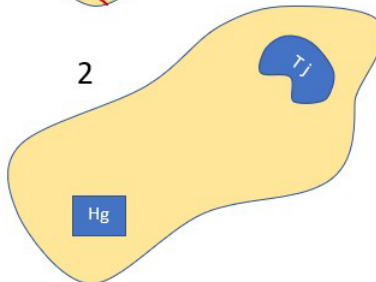

1. HÄNSYNSREDOVISNING

- Tjärdal ingen påverkan
- Husgrund Skadad

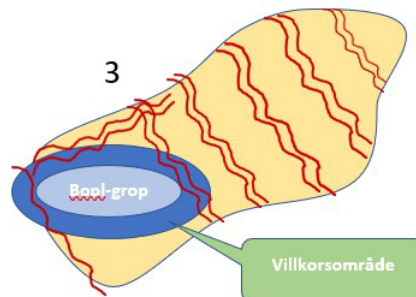

2. EJ AKTUELL

3. HÄNSYNSREDOVISNING

- VILLKORSOMRÅDET
 - Skadat
- BOPLATSGROP
 - Ingen påverkan

Hänsynsredovisning markberedning.

Bild 1.

Den avverkade ytan är markberedd, så även husgrunden, vilket i det här fallet ger markberedning - påverkan till grov skada på husgrunden och ingen påverkan på tjärdalen.

Bild 2.

Den avverkade ytan är inte markberedd. Vilket i det här fallet gör att vi väljer markberedning ej aktuell som hänsynsredovisning på husgrunden och tjärdalen.

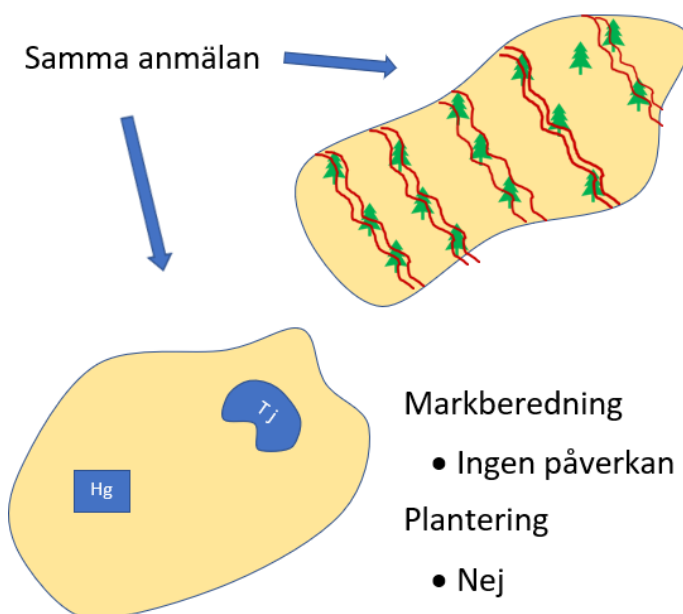
Bild 3.

Den avverkade ytan är markberedd. Vilket i det här fallet ger skadebedömning på Villkorsområdet, markberedning-påverkan – grov skada
Boplatsgropen, markberedning - ingen påverkan.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	39(52)
----------------	-------------	------------	--------

Hänsynsredovisning vid avverkningsanmälan som består av flera ytor. I detta fall är ena delen markberedd och planterad. Den andra delen ingen åtgärd.

1. Vi gör hänsynsredovisning för den ej markberedda och planterade delen.

Avverkningsanmälan består av flera ytor.

Den ena ytan är markberedd och planterad, men inte den med kulturlämningar.

I det fallet gör vi en hänsynsbedömning på husgrunden och tjärdalen, både för markberedning och plantering.

Avverkningsrester

Tabell 32. Koder avverkningsrester

Kod	Beskrivning
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada

Hänsynen anges med kod 1-3 enligt betygskriterierna²³.

Avverkningsrester/nedrisning är något som är **aktivt skapat**, alltså kvistat av grenar eller sågat av toppar och dylikt som täcker lämningen eller finns i området. I avverkningsrester kan även ris från förröjning ingå samt grothögar på hygget. Grotavlägg räknas inte som nedrisning utan som avlägg och ska därför betygsättas med kod 1 - 4 enligt betygskriterierna?

²³Betygskriterier se sidan 40-41.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		40(52)

Vindfälla

Tabell 33. Koder vindfälla

Kod	Beskrivning
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Hänsynen anges med kod 1–4 enligt betygskriterierna²⁴. Med vindfälla menas till exempel en rotvälta i lämningen eller en vindfälld stam som fallit ned på lämningen med skada som följd. Dessa skall ha uppkommit på grund av den senaste avverkningen/skogsbruksåtgärden. De som tillkommit före kan redovisas under ”annan än skoglig”.

Basväg

Tabell 34. Koder basväg

Kod	Beskrivning
0	Ej aktuell
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Hänsyn anges med betyg 1–4 då basväg kan bedömas. Om ingen basväg bedömts sätts betyg 0. Med basväg avses här **väg från avverkningen och närmsta skogsbilväg**. Det är alltså enbart lämningar som ligger på den sträckningen som får en bedömning. OBS: lämningar som ligger i basvägen får en egen hänsynsregistrering (enskild) och på lämningar inom avverkningen sätts betyg 0=ej aktuell. Skador från **basväg på hygget**, fångar vi upp med **skadebedömning för körskador**.

Avlägg

Tabell 35. Koder avlägg

Kod	Beskrivning
0	Ej aktuell
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada

²⁴ Betygskriterier se sidan 44 - 45

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	41(52)
----------------	-------------	------------	--------

4	Stor negativ påverkan/grov skada
---	----------------------------------

Hänsynen anges med betyg 0–4. Betyg **0 används då avlägg ej bedömts**. Om inte lämningen berörs sätts betyg 1, om det berörs används betygen 2–4. Förutom timmer och massavältor, bedömer vi även **Grotavlägg** under avlägg.

Eventuella skador och dess omfattning kan redovisas i kommentarsfältet.

Annat skogligt

Tabell 36. Koder annat skogligt

Kod	Beskrivning
1	Ingen alternativt positiv påverkan
2	Liten negativ påverkan/ringa åverkan
3	Negativ påverkan/skada
4	Stor negativ påverkan/grov skada

Här redovisas skador som uppkommit i samband med **stubbskörd, dikningar och hyggesbränningar**. Även **fäll/släp/trycksskador** kan redovisas under denna punkt. Eventuell hänsyn anges med kod 1–4 enligt betygskriterierna²⁵. Skador och vid behov motivering till betygssättning redovisas under kommentarsfältet hänsynsregistrering.

Plantering

Tabell 37. Koder plantering

Kod	Beskrivning
0	Ej aktuell
1	Plantering – Nej
2	Plantering- Ja
3	Plantering- Ja tillåten

Förekomsten av plantering på lämning anges med Nej, Ja eller Ja, tillåten. Om Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen tillåtit plantering (någon slags skriftlig dokumentation skall finnas) registreras det som plantering- ja, tillåten (beslutet måste gälla den specifika lämningen). Fritext kan skrivas i kommentarsfältet. Om ingen plantering utförts **överhuvudtaget** på hygget sätts ej aktuell.

Exempel: Vid en **punktmarkerad lämning** (exv. Varggrop) står det i beslut från länsstyrelsen att man inte får plantera på eller inom 5 m från lämningens kant. I det här fallet står plantor 2 m från lämningens kant. Fornlämningen med villkorsområde registreras: **NEJ** för själva lämningen, **JA** för Villkorsområdet. Om övrig kulturhistorisk lämning (utan villkorsområde), med förbud från

²⁵ Betygskriterier se sidan 44 - 45.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		42(52)

Skogsstyrelsen om att inte plantera närmare än 5 m registreras **JA** på själva lämningen.

Exempel: Vid **yttäckande lämning** (exv. Lägenhetsbebyggelse) står det i beslut från länsstyrelsen eller förbud från Skogsstyrelsen att man inte får plantera på eller inom 2 m från synliga lämningar (alltså tillåtet att plantera på delar av ytan). I detta fall står det planter 1 m från den synliga lämningens kant.

Registreras: **NEJ** på synliga lämningen. **JA** på själva ytan (området/lägenhetsbebyggelsen). Hade det istället stått planter på 2 meters avstånd eller mer hade det blivit **JA-TILLÅTEN** på själva ytan.

Exempel: Vid **yttäckande lämning med villkorsområde** (exv. Gravfält) står det i beslut från Länsstyrelsen att plantering inte får ske närmare än 5 m från fornlämningen (vilket innebär gravfältets inritade yta/begränsning). I detta fall står det planter 2 m från gravfältets inritade yta/begränsning. Registreras: **NEJ** på enskilda ingående lämningar (gravarna), **NEJ** på ytan (gravfältet), **JA** på Villkors området. Hade plantorna stått 5 meter eller mer från gravfältet inritade yta/begränsning hade det istället blivit **JA-tillåten** på villkorsområdet.

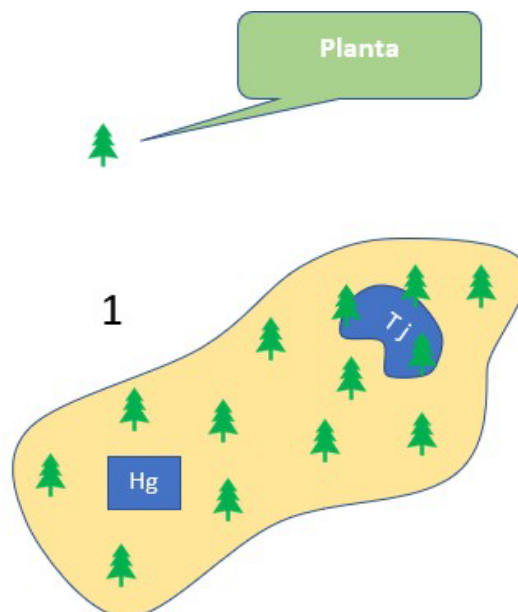
Figur .Exempel på rotsystem, till vänster i bild en planterad och till höger i bild en självsådd planta.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	43(52)
----------------	-------------	------------	--------

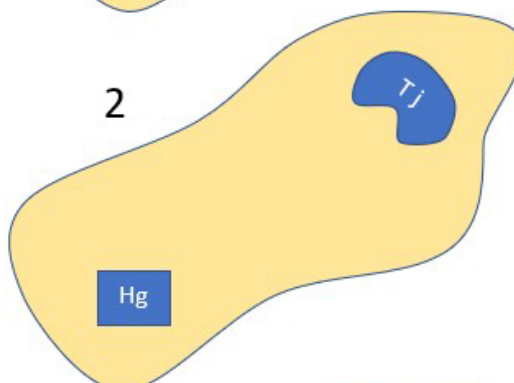
PLANTERING

1. HÄNSYNSREDOVISNING

- Tjärdal **JA**
- Husgrund **NEJ**

2. EJ AKTUELL

3. HÄNSYNSREDOVISNING

VILLKORSOMRÅDET

Beroende på text i Beslut

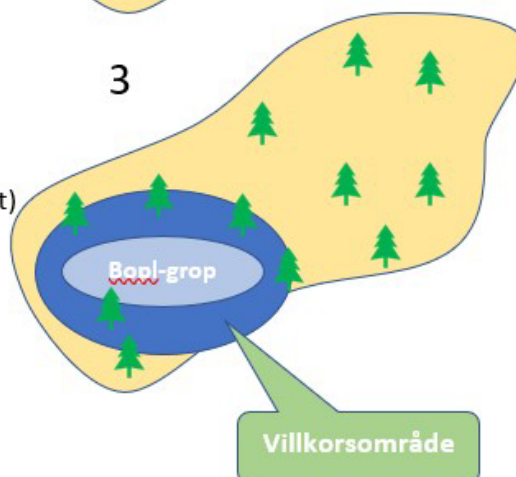
JA (Villkorsområdet är planterat)

ELLER

JA TILLÅTEN

(Om det står så i Beslutet)

Boplatsgrop **NEJ**

Annan än skoglig

Kod	Beskrivning
1	Ja
2	Nej

Hänsynen anges med Ja eller Nej. Här redovisas skador som inte är direkt kopplade till skogsbruk, men som uppkommit i samband med till exempel äldre

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		44(52)

(ej kulturhistoriska) **vägsträckningar**, anläggande av **vindkraftverk och dragningar av kraftledningsgator, tåkter** eller **vindfällen** uppkomna innan avverkningen. Eventuella skador redovisas i kommentar hänsynsregistrering.

Kommentar hänsynsregistrering

Här finns möjligheter till övergripande kommentarer eventuella skador som uppkommit i samband med basvägar, avlägg eller annat.

Här kan redovisas eventuellt användande av strategi för röjningsröseområden, indelning och antal röjningsrösen i varje del. Även bortfall redovisas i fritext här.

Övrigt

Registrering (kvalitetssäkring) av Skog och historia objekt till KMR görs i mån av tid, kompetens och redovisas i så fall på den tidskoden då man har tilldelade medel för detta ändamål.

Nyupptäckta lämningar registreras i Skog och historia databasens tipsskikt i mån av tid.

Inventering efter skogliga åtgärder

Identitet	Bortfallsorsak (hela ärendet)
HK-identitet	
A-ärendenummer	
Inventeringsdatum	

Markberedning utförd (hela objektet)

Ja
 Nej

Plantering utförd (hela objektet)

Ja
 Nej

Anmälan

Hänsynen redovisad
 Hänsynen adekvat redovisad
 Ingen kulturhänsyn redovisad

Ärendehistorik

Kontakt med markägare/ombud har skett
 Vägledning/råd utan fältbesök skickad
 Fältbesök
 Ingen kontakt/vägledning/råd/fältbesök finns noterad

Beslut övrig kulturhistorisk lämning

Ja, beslut från Skogsstyrelsen finns
 Nej, inget beslut från Skogsstyrelsen finns
 Råd/ansyn i länsstyrelsens beslut
 Ingen övrig kulturhistorisk lämning finns på objektet

Beslut fornlämning

Ja, beslut från länsstyrelsen finns
 Nej, inget beslut från länsstyrelsen finns
 Vet inte (kommentera i rutan nedan)
 Ingen fornlämning finns på objektet

Övergripande kommentar för hela ärendet

--

Hänsynsregistrering villkorsområden

Nr	Bortfall	FMS id	SoH id	Antikvarisk bedomning	Hänsyns- typ A/D	Areal	Lämnings- typ	Träd på	Biologiskt kulturarv	Kultur- stubbe	KMV snitsel	Körskada	MB	Äyverk- döngs rester	Vindfälla	Basväg	Avlägg	Annat skogligt	Plantering	Annan än skoglig

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	45(52)
----------------	-------------	------------	--------

Blankett för Hänsynsuppföljning kulturmiljö

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		46(52)

Hänsynsregistrering enskilda lämningar

Nr	Bortfall	FMS id	SoH id	Antikvarisk bedömning	Hänsyns- typ A/D	Areal	Lämnings- typ	Träd på	Biologiskt kulturarv	Kultur- stubbe	KMV snitsel	Kökskåda	MB	Ärverk- pings- rester	Vindfalle	Basväg	Avlägg	Annat skogligt	Plantering	Annan än skoglig		

Kommentarer

Betygskriterier/Lathund skade- och hänsynsbedömning

Vetenskapligt värde, lämningar bedöms innehålla vetenskapliga värden = Kulturlager/tyndlager och andra spår av mänsklig verksamhet som kan ge mer information och kunskap vid en arkeologisk utgrävning och ytterligare analys.

Betyg	Allmänt	Körskador	Markberedning	Avverkning- rester	Övrigt
Betyg 0 Ej aktuellt.	X- (finns ej)	X- (finns ej)	Används då markberedning inte utförts överhuvudtaget på hela objektet (avverkningen)	X- (finns ej)	X- (finns ej)
Betyg 1 Ingen, alternativt positiv, påverkan på objektet.	Det vetenskapliga värdet är oförändrat och upplevelsevärdet är oförändrat eller förbättrat	Grundade <u>körspåår</u> kan förekomma på mindre känsliga lämningar, t.ex. sentida åkrar om körspåren bedöms som oundvikliga i samband med skogsbruksåtgärden.	Inom lämningar där det bedöms att markberedning har förekommit ska denna vara utförd med hänsyn till lämningens enskilda element (husgrunder, vägar, terrasskanter etc. får inte vara markberedda.)	Mindre mängder ris och avverkningrester som inte påverkar lämningarnas synbarhet får förekomma.	
Betyg 2 Liten negativ påverkan/ringa åverkan.	Lämningarna är fortfarande synliga, väsentligen oskadade och deras form och karaktär är bibehållen.	<u>Körspåår</u> kan förekomma på <u>ytstora</u> lämningar, men detta ska ha skett i så ringa omfattning att detta endast bedöms ha haft en liten negativ påverkan.	På mindre känsliga lämningar (t.ex. sentida åkrar) kan djupare spår efter markberedning tolereras.	Ris och avverkningrester kan ha lämnats på lämningarna, men dessa är fortfarande synliga.	Rotvärtor på mindre känsliga lämningar (tex sentida åkrar)
	Liten negativ påverkan ringa åverkan behövs med undantag för <u>överrisning</u> inte åtgärdas.	Lämningen kan ha utsatts för tryck av en maskin om detta inte bedöms ha skadat lämningen. I konstruktioner är stenarnas läge oförändrade. På lämningar med vetenskapligt värde får <u>körspåår</u> som trängt ner till marklagren under förnan inte förekomma.			

Betyg	Allmänt	Körskador	Markberedning	Åverkningsrester	Övrigt
Betyg 3 Negativ påverkan/skada	Skador är tydlig yttre åverkan som förändrar upplevelsevärdet negativt och därför bör återställas, om möjligt. Det förmodade vetenskapliga värdet är intakt.	Exempel på skador är stenar som rubbats i utkanten av en gravanläggning, körspår , djupare än vad som angivits ovan.	Markberedningsspår som inte går ned närmvärt under förman i lämningens område eller villkorsområdet. Stenar som rubbats i ytterkant av konstruktioner av lämningar. Markberedning som berör en mindre del av villkorsområdet.	Övertäckning som måste åtgärdas – t.ex. kraftig nedfrysning som täcker lämningarna eller ändrar dess form, betraktas som skada	Mindre roträtthor i lämningen eller lämningens ytterkant samt stammar eller träd som skadat lämningen.
Betyg 4 Stor negativ påverkan/grov skada.	En grov skada är permanent och det vetenskapliga värdet går inte att återställa. I vissa fall går dock lämningens upplevelsevärde att återskapa. Grov skada bedöms om skadan förmodas påverka lämningens eller villkorsområdets vetenskapliga informationsinnehåll.	Körskador som blottlagt kulturlager och anläggningar, marknivåförändringar som åstadkommit genom tryck av maskin är grova skador.	Exempel på grova skador är markberedningsskador i lämningen eller villkorsområdet som går ned markant under förman. Markberedning som berör större del av villkorsområdet.	X-kan ej anges	Roträtthor som är indirekt orsakade av skogsbruket, tex. efter en vindfällid fröfall som stått i en lämning och efter vindfällid skog på lämningar som ligger omedelbart intill en avverkningssyta och där ingen skyddszon med skog lämnats mellan lämningen och avverkningssytan kan räknas som grova skador. Större roträtthor i lämningen.

Vetenskapligt värde, lämningar bedöms innehålla vetenskapliga värden = Kulturlager/**Vyndläger** och andra spår av mänsklig verksamhet som kan ge mer information och kunskap vid en arkeologisk utgrävning och ytterligare analys.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		49(52)

Strategi, indelning och bedömning skadenivå - Röjningsröseområden och andra yttäckande lämningar (t.ex. där beskrivning saknas)

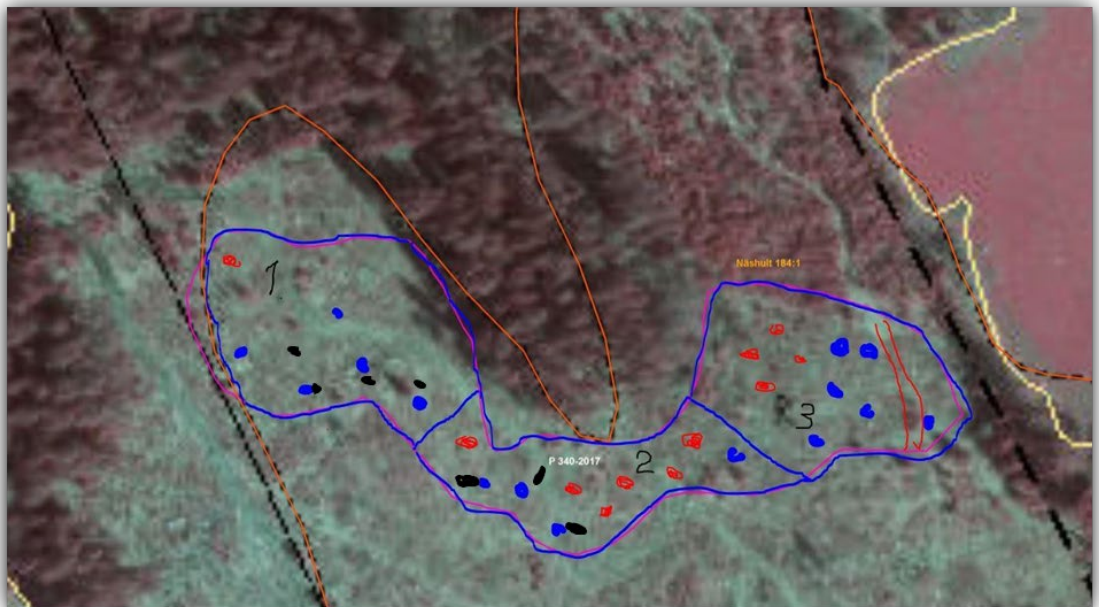
OBS: I fångstgropssystem eller på gravfält får varje fångstgrop eller grav en egen bedömning oavsett hur många de är (se avsnittet om särskilda bedömningar i HK- instruktionen).

Indelning

Röjningsröseområden uppdelas om dessa antingen är större än 1 ha eller om lämningen har 11 eller fler röjningsrösen. Varje yta delas in i tre likvärdiga delar, antingen på kontoret eller i fält. Indelningen kan vara antingen topografisk eller ”jämlig” (indelning utan topografiska grunder enbart areal grundad). Varje bedömning per tredjedel skall innehålla 1 kategoribedömning (röjningsröse) och 1 ytbedömning/områdesbedömning. Rekommendation är fältuppdelning, som kan ha förplanerats i samband med inarbetet. Om bra ortofoto finns kan man grovindela innan fält.

Andelen skadade för att ge betyg.

20 % ska vara skadade i varje tredjedel för att betyg 2-4 (påverkan, skada, grov skada) skall anges. Inom respektive skadekategori blir betyget alltid det sämsta.

I exemplet (fiktivt) ovan: området indelat i tre delar. Blå prickar = Röjningsrösen utan anmärkning, röda= röjningsrösen med markberedningsskada betyg 4, svarta prickar= röjningsrösen med markberedningsskada betyg 3. Röda linjer= körskada betyg 4, mycket djupa. Röd linje=FMIS-yta och blå= aktuellt avverkningsobjekt.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		50(52)

Del 1: Området ok på ytan (eftersom markberedning och plantering var tillåten) Betyget för röjningsrösen blir Markberedningsskada (fler än 20 % skadade totalt) betyg 4.

Del 2: Området ok på ytan. Betyget för röjningsrösen blir Markberedningsskada (fler än 20% skadade) betyg 4.

Del 3: Området Körskada betyg 4. Betyget för röjningsrösen blir Markberedningsskada (fler än 20% skadade totalt) betyg 4.

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16		51(52)

Kodlista/Lämningstypslista

Kod	Lämningstyp	Kod	Lämningstyp	Kod	Lämningstyp
1	Avrättningsplats	61	Hägnad	121	Tegelindustri
2	Ballastplats	62	Hällbild	122	Terrassering
3	Begravningsplats	63	Härd	123	Textilindustri
4	Begravningsplats enstaka	64	Hög	124	Tomtning
5	Bengömma	65	Industri, övrig	125	Träindustri
6	Bergshistorisk lämning, övrig	66	Järnåldersdös	126	Uppfodringsanläggning
7	Bildristning	67	Kalkugn	127	Vad
8	Björngrav	68	Kanal	128	Vallanläggning
9	Blästbrukslämning	69	Kanalmärke	129	Varv/Slip
10	Boplat	70	Kemisk industri	130	Vårdkase
11	Boplatsgrop	71	Kloster	131	Vägmärke
12	Boplatlämning, övrig	72	Kokgrop	132	Övrigt
13	Boplatsvall	73	Kolningsanläggning		
14	Borg	74	Kompassros/väderstrecksfil		SAMMANSATTA LÄMNINGSTYPER:
15	Bro	75	Kraftindustri	133	Blästplats
16	Brott/täkt	76	Kvarn	134	Boplatsområde
17	Brunn/kalkälla	77	Kyrka/kapell	135	Fiskeläge
18	Brytningsyta	78	Kyrkstad	136	Fångstgropssystem
19	Bytomt/gårdstomt	79	Kåta	137	Färdvägssystem
20	Båtlämning	80	Källa med tradition	138	Gravfält
21	Dammvall	81	Labyrint	139	Grav- och boplatsområde
22	Depåfynd	82	Livsmedelsindustri	140	Gruvområde
23	Dike/ränna	83	Lägenhetsbebyggelse	141	Hammarområde
24	Drag	84	Militär anläggning, övrig	142	Hamnområde
25	Fartygs-/båtlämning	85	Militär mötesplats	143	Hyttområde
26	Flatmarksgrav	86	Minnesmärke	144	Hytt- och hammarområde
27	Flintgruva	87	Naturföremål/-bildning med	145	Hägnadssystem
28	Flottningsanläggning	88	Offerkast	146	Hällmålning
29	Fornborg	89	Offerplats	147	Hällristning
30	Fornlämningsliknande	90	Pappersindustri	148	Metallindustri/järnbruk
31	Fornlämningsliknande	91	Park-/trädgårdsanläggning	149	Omr. med flottningsanläggningar
32	Fossil åker	92	Plats med tradition	150	Omr. med fossil åkermark
33	Fyndplats	93	Rengärda	151	Omr. med militära anläggningar
34	Fyndsamling	94	Renvall	152	Omr. med skogsbrukslämningar
35	Fyr	95	Ristning medeltida/historisk tid	153	Smidesområde
36	Fångstanläggning övrig	96	Runristning	154	Småindustriområde
37	Fångstgrop	97	Röjningsröse	155	Viste
38	Fångstgård	98	Röse		
39	Fäbod	99	Rösning		
40	Färdväg	100	Samlingsplats		
41	Fästning/skans	101	Sjömärke		
42	Förtöjningsanordning	102	Skåre/jaktvärn		
43	Förvaringsanläggning	103	Skärvstenshög		
44	Gistgård	104	Slagfält		
45	Gjuteri	105	Slott/herresäte		
46	Glasindustri	106	Smideslämning		
47	Grav markerad av sten/block	107	Spärranordning		
48	Grav-uppgift om typ saknas	108	Stadsbefästning		
49	Grav övrig	109	Stadslager		
50	Gravhägnad	110	Stadsvall/stadsmur		
51	Gravklot	111	Stalotomt		
52	Gravvård	112	Stenindustri		
53	Gruvhål	113	Stenkammargrav		
54	Gränsmärke	114	Stenkistgrav		
55	Hammare/smedja	115	Stenkrets		
56	Hamnanläggning	116	Stenring		
57	Hornsamling	117	Stenröjd yta		
58	Husgrund	118	Stensättning		
59	Husgrund, historisk tid	119	Stenugn		
60	Hyttlämning	120	Stridvärn		

Skogsstyrelsen	Instruktion	2023-05-16	52(52)

Versionshantering

Versions nr	Fastställt datum	Ändring	Ansvarig
1.0	2015-02-19	Ny instruktion med viss text baserad på version från 2014-05-28, av Cecilia Ulfhielm.	Catrin Sandberg
2.0	2015-05-22	Uppdaterad och korrigerad efter HK-kalibrering Östersund	Catrin Sandberg
3.0	2015-11-04	Tryckfelsniss: i strategi för röjningsröseområden angavs fel ytstorlek: ändrat till 1 ha (sid 10)	Catrin Sandberg
4.0	2015-11-04	Förtydligande gällande ytstora lämningar med flera lämningstyper enligt diskussion på HK-kalibrering Östersund och kommentarer från Riksantikvarieämbetet Peter Norman och Anna-Lena Olsson. (sid 10). (borttaget efter kalibrering 2016)	Catrin Sandberg
5.0	2016-03-07	Förtydligande gällande högstubbar. (sid 15, 22).	Catrin Sandberg
6.0	2016-04-19	Efter kalibrering i Uppsala gjordes följande ändringar/förtydliganden: sid 9 blåmarkering utbytt. Sid 10: förtydligande och exempel på stora yttäckande lämningar- special såsom gravfält. Sid 12,13 förtydligande kring LST-beslut. Sid 15,16,22,23 ändring i annan markering kulturstubbar.	Catrin Sandberg
7.0	2017-06-17	Efter kalibrering, Storforsen, ändrat till betygskoder Avlägg, Basväg (sid 17,19,24,26). Utökad definitionen av betyg 3 kulturstubbar enskild (sid 23). Ändrat till annat skogligt (sid 19, 27). Ändrat storlek på detaljobjekt (sid 15,22).	Catrin Sandberg
8.0	2018-04-23	Efter kalibrering, Halland, ändrat formuleringar så de passar bättre med nytt formulär i Survey1,2,3. Lagt till betyg 0=ej aktuellt på avlägg, basväg och annat skogligt. Tagit bort betyg 4 avverkningsrester. Tagit bort fördjupade versionen av strategi för röjningsröseområde och lagt in förenklad version.	Catrin Sandberg
9.0	2019-03-25/04-12	Lagt till text gällande utrustning (giltigt från 2018). Lagt till ej aktuellt på plantering. Mindre förändringar/förtydliganden gällande FMIS/kulturmiljöregistret samt enstaka mindre textförändringar. Lagt in bilder med förklaringar om kulturstubbar, markberedning och plantering (gjorda av AnnKristin Unander).	Catrin Sandberg
10.0	2020-03-05	Smärre justeringar och tillsnygning samt något uppdaterad tabell, betygskriterier.	Catrin Sandberg
11.0	2022-01-25	Smärre justeringar, förtydliganden, ny blankett	AnnKristin Unander
12.0	2023-03-21	Smärre justeringar, frösädd och avsnitt om träd 8 cm. Korrigerad bild på blankett	Catrin Sandberg
13.0	2023-05-16	Lagt till träd på lämning, ändrat i lathund – MB i villkor samt i övrigt - (rotvältor på mindre känsliga lämningar)	AnnKristin Unander